

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Téma diplomové práce: Pastýř jako antroporfismus Boha

Jméno studentky: Petra Pospíšilová

Oponent práce: Jiří Beneš

Popis práce:

Diplomová práce má 132 stran, 280 poznámek pod čarou, 11 kapitol + úvod a závěr, anotaci, 4 přílohy a strukturovanou bibliografii. Studentka popisuje nejprve osobu pastýře, pak pasená zvířata, pojem „pastýř“ v Tanachu a v Novém zákoně, postavu antipastýře (nevěrný pastýř), stádo jako označení pro Boží lid a nakonec se věnuje Ž 23. Potud by formální náležitosti mohly být splněny, kdyby ovšem nechyběly nezbytné prvky: (a) závěrečné Summary; (b) popis užívané transkripce, aby transkripce herejského textu do latinky v práci byla jednotná (což není).

Hodnocení práce: (a) z diplomové práce je poměrně výrazně patrné, že se studentka o ovce stará, že to dělá ráda, že o nich má mnoho informací. To ji žel od sledování tématu pastýř jako antroporfismus Boha odvádí. Byla by blíže tématu, kdyby si jako téma stanovila zkoumání ovce či stáda jako antropomorfismu a práci pojednávala jako podněty k pastoraci na katedře praktické teologie; (b) diplomová práce působí jako sbírka všelijakých zajímavých poznatků mnohdy poskládaných značně nesouvisle. Většina (či spíše mnohé) z toho s tématem práce nesouvisí; (c) shrnutí v Závěru práce; 20/2.; celá str. 48; 93/4-95; 108/2; 109/2.¹: dobré!

Své výhrady k diplomové práci uvádím ve 41 bodech, mnohde formou otázek, míněných jako podnět k reflexi:

1/ K metafoře pastýře schází zásadní česká práce: PROCHÁZKOVÁ I.: *Hospodin je král*.

Česká biblická společnost, Praha 2011. Naopak zásadní česká práce o pastoraci (Smolík) není vytěžena vůbec – je jen jednou (91) citována.

2/ Jako odborná literatura k diplomové práci nejsou relevantní tyto publikace: Sport jako způsob pastorace. Citáty.net. Dvořák: Biblické písně. Platby pro oblasti s omezením. Filmy: Bodyguard, Kolja. Lilie sv. Josefa. Dotace pro chovatele stád a Vlk jako přirozená součást (www.navratvlku). Pastva. Knihy těchto autorů: Přibík, Paddato, Reynaers, Špilingová, Vondráčková. Lze bakalářskou práci užívat jako relevantní zdroj (100, pozn. 205), když citovaná informace nadto vůbec nesouvisí s tématem práce?

3/ Do úvodu by patřilo shrnutí dosavadního bádání, nikoli obecné povídání. Nadto diplomová práce se prioritně nezabývá ekologií, nýbrž výkladem metafory.

4/ V úvodu avizujete 4krát komparaci literatury (11), ale to je pro diplomovou práci nedostatečné. Nadto ke komparování odborné literatury v diplomce nedochází.

5/ Je zbytečné² popisovat známý obraz a rozvláčné – bez jakéhokoli výzkumu se rozepisovat o tom, co zpracovává slovník (kap. 2). Stačil by odkaz na něj.

6/ Schází definice metafory (a pastorace) z jazykovědného hlediska za použití odborné literatury. A srovnání s pojmem symbol (či jejich odlišení), neboli: proč je např. studna symbol (26) a nikoli metafora?

7/ Soustavné a mnohočetné opakování (míst je tolik, že je nemohu rozepisovat; např 22 a 27, nebo str. 57; 71 a 73; 83).

8/ Nedořečené či neobratné (např. v anotaci) a nepodložené formulace. Co chcete říci zmínkou a Áronově holi (17/3) a jak to souvisí s metaforou pastýře? Jak můžete vědět, jaký dojem pastýř ve čtenáři vytváří (24/1)? Z čeho tak usuzujete (chybí zdroj)? Dojmy ukazují na práci s volnými asociacemi (podobně domněnky na str. 86), které musí být pevně ukotveny a dobře promyšleny, aby je bylo možné v diplomové práci použít. Totéž vyplývá ze dvou vět o

¹ Pozn. N/N.N. znamená strana / pořadí odstavce na straně.

² Také 12/2 stejně jako citovaná věta k pozn. 103.

pohrdavém postoji vůči pastýřům v Egyptě (27/1) – musela byste uvést zdroj tohoto tvrzení. Pro názor, že Mojžíš byl vychováván jako egyptský panovník a archetyp pastýře (28/1) také chybí opora – zdroj. Proč řešíte, jaká stáda Mojžíš pásal (28/3)? Z čeho dovozujete pravděpodobnost, že stáda byla smíšená (28/3)? Jaký je zdroj pro tvrzení ve dvou větách o sobeckých ovcích (63/4: Opět se ...; Jelikož ovce ...). Co znamená, že „*druhá hůl je zlomena mezi Hospodinem, Judou a Izraelem*“ 69/2? Proč je Za 11,4-14 závažný a co je na něm obtížného (66/2)? Čím se zde otevírá enviromentální rozměr (67/1)? Nejde v 67/1 spíše o popis Božího soudu, než o jatka, jateční váhu a porážku? Kdo a kdy Ježíši přisoudil tři úřady (67/2)? Z čeho vyplývá (zdroj!), že metafora pastýře je nadřazena úřadům (67/2)? Z čeho usuzujete, že (a) pastýř (68/1) není dobrý; (b) události započnou povstáním proti Hospodinovu pastýři (70)? Co je zdrojem hypotézy o rušení smlouvy s Noem (68/2)? Co znamená „*obrat pasivní*“ (79/1) v první větě, když v příběhu je ovce aktivní? Jak Jan přeformulová a jaký obsah celému ritu dává (81/3)? Jak rozumět větě, že Ž 23 lze vykládat jako paralelismus membrorum (101/2)? A jak by takový výklad vypadal? A souvisel b s metaforou pastýře? Chcete první větou v 51/1 říci, že se v Izraeli Bohu obětovalo to, co je plemeně nepotřebné? Poslední věta na str. 55 je silné tvrzení, které bylo třeba doložit (což jste neučinila). Chcete-li skutečně říci, že antropomorfismus pastýře je v Pentateuchu antropomorfně použit (56/1) a co to znamená? Proč by Lukáš chtěl přeznačkovat obraz boha Herma (80/4)? Kde je zdroj tohoto tvrzení? Proč by mělo být třeba potvrzovat, že používání metafory pastýře je v Bibli hojně (115/3)? To přece potvrzují slovníky a konkordance! A rokle přece není chvíle, nýbrž místo (109/4)!

9/ Soustavné odbočování od tématu práce je nejvýraznější na str. 18-19.86. Skutečně s metaforou pastýře souvisí Gecházího hůl a Elišův zázrak (17/4)? Proč se zmiňujete místa v Tanachu, kde se mluví o holi (20/4; 21/1) a nevedete, jak to souvisí s metaforou pastýře? Domníváte-li se, papežský primát souvisí s tématem práce (86/1), pak informace o tom patří do poznámkového aparátu. A proč např. uvádíte (a) informace o páření ovcí a koz či koňů a oslů (47); (b) srovnávání mléka (49); (c) stříhání v Čechách a na Novém Zélandu (49); (d) funkci pamlsků pro ovce (50); (e) lámání hole v českém právu (69/4) – to vše nějak souvisí s metaforou pastýře? A jak s metaforou pastýře souvisí mudrování o Petrovi (86)?

10/ Opakování informací uvedených v literatuře se děje bez jakékoli (natožpak kritické) reflexe neboli předkládané názory ani citovaná literatura není zpracována (viz třeba str. 68). Např. je pravda, že prase bylo posvátným zvířetem určeným k obětem a to byl důvod, proč se v Izraeli nekonzumovalo (46/3)? A proč vůbec tuto informaci při zkoumání antropomorfismu pastýře uvádíte? Proč uvádíte názor Grubera (50) a Mrázka (75) a dále s tím nepracujete?

11/ Dlouhé citáty biblických textů jsou také bez reflexe (52). Pokud nejsou analyzovány či zpracovávány, stačí na ně jen odkázat (nebo citovat v poznámkovém aparátě zkráceně). Uvádění tolika citátů by předpokládalo, že budete sledovat např. vývoj metafory pastýře v Tanachu, nebo citované texty vzájemně komparovat (např. 88) – což se nestalo. Proč? V 59/3 citujete Iz 49 a pak to jen svými slovy opakujete. Proč? Proč s tím dále nepracujete? Také 65/2 (Za 10,2-3): text nevysvětľujete, kometář k tomu nepoužíváte, s okolními texty to nekomparujete, užívání metafory pastýře nerozvíjíte.

12/ Dlouhé soupisy biblických veršů patří do poznámkového aparátu (72.76.84.88.98.109).

13/ Nerozlišování relevantní literatury pro argumentaci (např. 27 Gruber; 28 midraš).

Učebnici hebrejštiny nelze přece používat jako slovník (soustavně od str. 102)!

14/ Nesrozumitelné formulace: co je „*archetipání pastýř*“ (28/3). Co je intronizace posvátného sňatku (33/3)? Co znamená „*pastýř podsvětí*“ (35/2)? Kdo ztrácí antropomorfismus pastýře (40/2)? Myslíte všechny mýty (39/2) nebo jaké konkrétně? Jak se v Tanachu proměňuje antropomorfní pojetí Boha (39/2)? Na základě čeho soudíte, že všichni velcí vládcové v Tanachu byli zprvu pastýři (30/1; 39/3)?

- 15/ Proč to moralizování na str. 31? Nebo na str. 91/2: k čemu zde slouží takové hodnotící soudy?
- 16/ Proč uvádíte boha plodnosti i zájmeno na něj odkazující s velkým písmenem (32/2)? Ztotožňujete jej snad s Hospodinem? Jaká je za tím teologická rozvaha?
- 17/ Proč uvádíte čtvrtou kapitolu? Co z toho vyplývá pro antropomorfismus Boha v Izraeli či v Tanachu? Přebírá snad Izrael tuto metaforu? Vyrovnává se sní a pokud ano, jak? Proč s tím nepracujete?
- 18/ Střídání různorodé literatury (36-37), z něhož mi není patrné, co sledujete a proč např. Špilingovou a Kratochvíla citujete? Proč neuvádíte, jak mýty přesňují metaforu pastýře v Tanachu?
- 19/ Proč u sledování literárního prostředku (metafory) náhle přecházíte k obrazu pastýře s ovci na ramenou (36/2) a srovnáváte jej s obrazem Herma? To jde také mimo téma práce.
- 20/ Proč uvádíte kap. 5? Není mi jasné, co sondou do pastevectví v ČR sledujete vzhledem k metafoře pastýře, neboli vzhledem k tématu práce.
- 21/ Proč nepopisujete plemena, která se v Izraeli chovala (49/3)? Jak se jmenovala? Kde se o nich mluví? Z jakých zdrojů lze tyto info dohledat?
- 22/ Proč vždy uvádíte všechny slovníkové významy hebrejského slova (od str. 102 dále), když pak s nimi vůbec nepracujete? Proč popisujete gramatickou podobu slov, když pak s těmito informacemi dále nepracujete?
- 23/ Citujete Bersona (103) a neuvádíte, zda s ním souhlasíte. Nejde nad rámec textu? Nevkládá do textu, co tam není? Ale ani s ostatními komentátory nepracujete kriticky (např. 105.107), tj. nehlídáte, zda vykladač neprovádí dezinterpretaci, zda nemanipuluje, neohýbá vykládaný text, nevkládá do něj to, co tam není. Musíte být opatrná jako had – co když vykladač je vlk?
- 24/ Ve zprávě o svátku Pesach (51/2) jsou (kromě toho, že zpráva je neuspořádaná) tři závažné chyby: (a) jeho popis je v Lv 23,5-8, nikoli jen v Lv 23,5; (b) podle Pentateuchu není součástí slavení tohoto svátku vyprávění o vyvedení z Egypta. To je součástí židovské tradice. Proč nerozlišujete od sebe zprávu Pentateuchu a její podobu v pozdější tradici?; (c) výraz „*Macor*“ není název žádného svátku. K tomu mám ještě otázky: z čeho vyplývá, že k pesachovému beránkovi je připodobňován Ježíš (52/1)? Jak víte, že J 1,29.36 není odkaz na Jr 11,19 nebo Iz 53? Co vyplývá z toho, že v Ježíšově postavě se pojí metafora pastýře a beránka (52/1)? Proč s tím dál nepracujete?
- 25/ Nelze přijmout jako předpoklad tvrzení, že dnešní člověk nemůže rozumět metafoře pastýře proto, že nepase ovce (54/4). Vždyť cest k porozumění metafoře je více – nikoli jen osobní zkušenost z praxe. Proto nevím, proč je zde použit Vokounův citát? A k čemu má sloužit mudrování v 54/4 a 55/1?
- 26/ Žalmista Boha ani sebe nepřirovnává (102/2; v hebrejštině není předložka „*jako*“). Boha s pastýřem ztotožňuje a o sobě jako ovci nemluví. Jak tetragram potvrzuje chiastickou strukturu (102/2)? Můžeme tetragram považovat za obsah pojmu pastýř nebo pojem pastýř za výklad tetragramu (102/2)?
- 27/ Hebrejské kořeny přepisujeme v češtině š-v-b (nikoli anglicky shub 106/1, nebo halak). Intenziv slovesa š-v-b se nejmenuje piel, nýbrž polel. Chybí jednotný přepis do latinky: buď vše přepisujete do latinky, nebo nic. Proč raději nepracujete s významem kauzativu (106 – narážíte na to nevědomky frází „*Hospodin jej na ni musí uvést*“ 107/1), místo citování nevýživného Bersona? Může být sloveso odvozené od slovesa (108/3)? Nemělo by zde být: sloveso ... od kořene? Proč nepracujete se spojkami při výkladu (108/3)? Nemůžete proto na str. 110/2 tvrdit, že jste význam spojky vyložila! Hebrejské písmeno cade přepisujeme v češtině jako c: calmavet (109/1).
- 28/ V 58/3 mluvíte o Ž 100. A 58/4 začínáte „*I v dalších verších*“, jenže to se netýká veršů Ž 100, ale jiných žalmů. Sdělení v diplomce musí mít kontinuitu!

29/ Proč uvádíte tři překlady Ž 23 a nepracujete s nimi? Proč uvádíte svůj překlad na str. 98, když jej pak budete znovu uvádět u rozboru jednotlivých veršů? Vlastní překlad se uvádí při zpřesňování stávajících překladů jako základ dalšího rozboru textu, nebo jako alternativa pro komparování s překlady stávajícími. Což ovšem v diplomové práci není.

30/ Pastýř je metafora. Může být metaforou i beran a kozel (65/2)? Pokud ano, koho by taková metafora mohla označovat?

31/ Při zjišťování etymologie slova je třeba pracovat s biblickými jazyky. Nelze pracovat s etymologií českého slova spasit a hledat zde sloveso pást na základě článku v časopise Vesmír (73). Stejně nelze etymologii výrazu pastorece hledat v knize: *Sport jako jeden ze způsobů pastorece* (90). To nejsou relevantní zdroje pro zjišťování etymologie.

32/ Proč nepracujete s Tomášovým evangeliem (79/2) a Pastýřem Hermovým (88/4), když zde je metafora pastýře velmi výrazná?

33/ Svůj rozbor Ž 23 nazýváte exegeze (101), ale nereflktujete vlastní exegetickou metodu, ani to, zda chcete pracovat synchronně či diachronně. Proč u Ž 23,4 nepracujete s tím, že jde o tezi a argument? Proč nerozvádíte to, že se žalmistova řeč mění, že z vyznání víry přechází do modlitby – a co to znamená? Jak víte, že „*v tento čas by žalmista jistotu asi nezískal*“ (110/1)? Toto tvrzení bylo třeba doložit.

34/ Nemělo by být v poznámce 171 (84) ještě uvedeno, že oním ovčincem je nový Boží lid v novém věku?

35/ Argument pro pravdivost tvrzení nelze nahrazovat frází „*jsem přesvědčena*“ (86/3). V odborné práci nelze vykládat biblický text vsunováním svých předpokladů (86/4). Jak můžete vědět, co znělo v Petrově hlavě? Že se něco bál užít? Co by odpověděl? Čím si je a není jistý? Jak můžete znát záměry autora, aniž byste provedla exegezi? Jak můžete znát úmysly a záměry Ježíše (87/1)? Znovu připomínám, že (jen) pomocí volných asociací nelze v diplomové práci vstupovat do světa postav.

36/ Neměly by v 87/1 být použity tvary řeckého infinitivu? O jaký Petřův list v 90/2 jde? V poslední větě na str. 110 chybí podmět. Na str. 111/2-3 jsou pro výklad žalmu zbytečné informace.

37/ Je výraz „*klidná voda*“ vhodným (104/3)? Nemůže takový výraz také označovat např. zapáchající cisternu? Vybízí pak taková voda k odpočinku (105/1)?

38/ Zpracováváte téma antropomorfismus pastýře. Proč se na str. 98-100 zabýváte úvodem do knihy Žalmů? Stačilo by jen v poznámce odkázat na jakýkoli český literární úvod do Starého zákona, kde je vše podrobně zpracováno. A navíc, podle tématu se diplomová práce nemá věnovat exegezi Ž 23, ale jen metafoře pastýře. Jde opět o odbočení od tématu práce.

Na některých stranách je takové množství nedostatků, že je nejsem schopen rozřadit do kategorií, má-li posudek zůstat přehledný:

39/ str. 29. Druhá a třetí věta o spásání louky kombinovaným stádem na str. 29/1 nepatří to do odborné práce. Proč uvádíte doměnku Filkensteina? Mojžíš přece nebyl král? Co je Davidova narativní postava? Poslední odst. 1. věta: neplatí to přece obecně, ale jen pro Izrael! Izrael nepodřizoval roli krále kultu – v Izraeli byl král podřizen knězi. Pak ale uvedete, že král byl podřizen Bohu. Buď je to rozpor, nebo vnímáte kult a Boha jako synonyma.

40/ str. 53. Co jsou „*lidské skutečnosti*“? Jak k nim je antropomorfismus přirovnáván? Metafory slouží k pojmenovávání? Bible snad mluví, jakoby byla člověkem? Může Bible vůbec mluvit? Nemluví spíše autor či biblické postavy? Co jsou to antropomorfní či zoomorfní vlastnosti? Proč bez reflexe souhlasíte s názorem prof. Vokouna, že biblickým autorům je cizí doslovný smysl? To se trpící žaslista v úzkostech vyjadřuje jen poetickou mluvou? Co znamená: „*metaforované osoby*“? Z čeho usuzujete, že metafora umožňuje poznat realitu Boha? Ta je přece člověku nedostupná?

41/ str. 112-113. U formulace „*Může jevit*“ schází komu a čím (112/1; 113/4)? Čím a jak podle chiastické struktury to navazuje (112/1) a co z toho pro sdělení žalmu vyplývá? O jaké

podobenství se jedná a je to vůbec podobenství (112/2)? Jak víte, že jsou obeznámeni se stavem žalmisty (112/2)? Co znamená posmrtná hostina (112/2)? Definice potírání olejem podle Vrbovy bakalářské práce neobsahuje ani relevantní informace, ani relevantní zdroj (112/3). Neoznačuje snad pomazání olejem mesiáše? Proč uvádíte Novotného a co tím chcete říci (112/4)? Čím je Ž 23,6 ekvivalentem Ž 23,1-2 a co z toho pro sdělení žalmu vyplývá (113/2)? O hojnosti potravy není v Ž 23,6 řeč (113/2). Poslední věta z 113/3 ke zvěsti žalmu nepatří. „*Odpočinek v Hospodinově domě ...*“ (113/4) – s tímto sdělením bylo třeba se při výkladu kriticky vyrovnat, rozvést to.

Závěr: diplomová práce obsahuje velké množství chyb a nepřesností, nepodložených tvrzení, nadbytečných informací, odbočování od tématu, formálních i obsahových nedostatků (výše podrobně vypsanych), které je takového druhu, že práci znehodnocují. Hodnotím ji proto jako nedostatečnou (4).

V Praze, dne 3.1.2022.

Jiří Beneš